

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemanje pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejema upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 28. septembra 1900.

Politični oddelek.

Državnozbornske volitve.

Kakor malone v vseh drugih kronovinah, tako se je začelo tudi na Kranjskem z razpustom poslanske zbornice jako živahno gibanje. Vse se pripravlja za prihodnje volitve in vse kaže, da moramo biti pripravljeni na jako hud volilni boj.

Obe slovenski stranki na Kranjskem sta že naznanili, da postavita v vseh volilnih okrajih svoje kandidate. Narodna stranka, ki je imela doslej vse tri mestne mandate v rokah, upa, da ohrani vse tri, povrh pa je sklenila, da postavi tudi v vseh petih kmetskih okrajih in v splošni kuriji svoje kandidate, česar bi gotovo ne storila, da ne računa, da prodere vsaj z nekaterimi. Nasprotno pa je tudi katoliška stranka sklenila, da poskusi pridobiti h kmetskimi mandatom, ki so doslej bili vsi v njeni oblasti tudi kak mestni mandat. Boj se vname na celi črti in pri ostrosti obstoječega nasprotja je brez dvoma, da bo ta boj tudi jako ljut.

Mi ne spadamo k tistim, ki smatrajo eksistenco dveh nasprotujočih si slovenskih strank za narodno nesrečo. Vsi Slovenci ne moremo biti jednega in istega mnenja o posvetnih stvareh in tudi ni treba, da bi bili, zakaj če bi se dosegla taka sloga, potem bi brž zavladala občna stagnacija. Obstoj različnih političnih strank je vedno in povsod ne le znak nego tudi pogoj napredka, samo če je ljubezen do skupne narodne stvari večje, kakor je nasprotje med strankama.

Tudi v razpuščeno poslansko zbornico niso bili kranjski poslanci voljeni soglasno, nego je bil vsak mandat izvoljen z veliko težavo, ali vzlic vsemu nasprotstvu pri volitvah so se poslanci obeh strank na Dunaju vender približali toliko, da so ustanovili skupen klub, in da so ves čas v narodnih zadevah solidarno na-

stopali tako napram drugim strankam, kakor napram vladi. Ljubezen za skupno narodno stvar je bila pri njih večja, kakor mej njimi obstoječe strankarsko nasprotje.

Brez dvoma je potrebno, da ostane tako tudi v prihodnje, in zato bi iskreno želeli, da bi se prihodnje državnozbornske volitve vršile tako, da bi se obstoječe nasprotje ne poglobilo, da bi se ne razvnelo preveliko sovraštvo, iz kratka, da bi se ne vršile tako, kakor zadnje deželnozbornske volitve, pri katerih je sicer katoliška stranka pridobila vse kmetske mandate, pri katerih pa je sama sebi in zlasti prečastiti duhovščini neizmerno moralno škodo napravila.

Bojimo se, da bo tudi letos tako. Na shodih, ki so se zadnje mesece vršili sta zlasti gg. dr. Šusteršič in Vencajz pa tudi dr. Lampe nastopali tako, da je to v dno duše moralo užaliti vsacega njihovega političnega nasprotnika. In tudi na katoliškem shodu se je le preveč govorilo v tem žargonu in vse premalo po načinu Nj. eminence kardinala Missie. Če se proglašajo vse advokate in notarje za oderuhe, če se na javnih shodih oznanja, da so vsi liberalci sleparji in goljufi, ničvredni ljudje, teleta in barabe, nad katere se mora iti s palico potem se pač ne sme zahtevati, da naj bi se ti, tako sramotno napadeni politični nasprotniki ne reagirali z enakim orožjem.

Njegova eminenca kardinal Missia je na katoliškem shodu sam na jako razumljiv način obsodil tisti način političnega bojevanja, čigar najbolj prononciranih zastoparj ni treba posebe navajati. Kardinal Missia je na katoliškem shodu priporočal svojim poslušalcem potrpežljivost, rekši:

„Ne dá se vse doseči naenkrat, nobena hiša se ne zida na en dan, nobeno drevo ne pade na en mah, ampak treba je delati naprej in pri tem biti potrpežljivim. To potrpežljivost bi zlasti priporočal tudi nasproti tistim, ki niso naših mislij, ker, če jih hočemo pridobiti, to gotovo ne bode s tem, da ako nas zbadajo, zbadamo tudi mi nje, ampak s prenašanjem s potrpežljivostjo. Če jih

hočemo pridobiti, to gotovo ne bo s silo in tudi za dobro ne sme se delati kakor s tako strastjo, ampak mirno, premišljeno, vztrajno, potrpežljivo in tako smemo upati, da bode s takim postopanjem blagoslov božji. Če nas udarijo na eno lice, ponudimo tudi drugo lice, kajti bolje je prenašati kakor pa se razžalostiti ali pa dati nazaj, kakor dajo in merijo oni nam“.

To so krasne besede, ko delajo največjo čast kardinalu. Tacih besed še nismo čuli na Kranjskem in tako, kakor svetuje kardinal, tudi doslej še nobena stranka v deželi ni postopala ne narodna pa tudi ne katoliška. Pri prihodnjih volitvah bomo videli, koliko so zalegle besede kardinala pri tistih, katerim so bile namenjene, pri teh volitvah se pokaže, koliko se v katoliški stranki uvažujejo kardinalovi sveti. To se seveda ne pokaže v listih, ampak na shodih in na prižnicah.

Mi bi prav iz srca želeli, da bi se zlasti prečastita duhovščina ravnala po tem nasvetu, saj bi s tem moralno prisilila svoje nasprotnike, da se tudi tako ravnajo. Tako bi valovje volilnega boja, naj že bode njega izid kakoršenkoli, ne pluskal čez meje dopustnosti in bi bilo mogoče, da tisti, ki bodo stali ob volitvah drug proti drugemu v boju, se po končanih volitvah lahko sežejo v roke, in se kot prijatelji zbero zopet v enem klubu.

Afera Stadler.

Veliko senzacijo je obudilo te dni pismo, ki ga je pisal ravnatelj cesarske kabinetne pisarne Schiessl sarajevskemu nadškofu Stadlerju. V pismu se izreka Stadlerju očitna graja, ker je na zaključnem banketu ob priliki zagrebškega katoliškega shoda izrazil željo, da se Bosna in Hercegovina čim preje združita s Hrvatsko. Nadškof da se je dotaknil s tem političnega vprašanja, ki leži izven poklica njegovega nadškofovstva ter spada v delokrog gotovih posvetnih faktorjev in zlasti še v suverenske pravice eesarjeve. Madžarsko in nemško časopisje je izvajalo iz te graje zaključke, ki nimajo z jasnim in pravim pomenom afere nobenega opravka.

Pomisliti je treba, da je nadškof dr. Stadler najvišji cerkveni dostojanstvenik Bosne in Hercegovine, in da mora obuditi posebno pozornost že dejstvo samo, da se tako ugleden človek dotakne na javnem banketu kakoršenakoli političnega vprašanja. Tudi dr. Stadler sam bi bil moral to vedeti ter dobro premisliti pomen in važnost svojih besed, predno jih je izgovoril. Dotaknil se je vprašanja, ki stoji danes v prvi vrsti politične diskusije. Narodnopravni položaj Bosne je tako poseben, bodoči državnopravni položaj okupiranih pokrajin še tako nejasen, da celo tisti „gotovi posvetni faktorji“, v katerih delokrog spada ureditev tega vprašanja, ne bodo imeli lahkega dela, — kaj šele, da bi se reševalo tako vprašanje na banketih in katoliških shodih! — Pred dobrimi desetimi leti, ko je vse mislilo, da pride do vojne med Avstrijo in Rusijo, je iskala Rusija casus belli in skoro bi ga bila našla v postopanju Avstrije z okupiranima

deželama, ki ji nista bili darovani, temveč izročeni v upravljanje. Res je, da je od tistega trenutka, ko je bila podpisana berolinska pogodba, Bosna faktično del avstrijsko-ogrske monarhije, toda fikcija sultanove suverenitete je ostala nedotaknjena. Odstraniti je ne more dr. Stadler; to je stvar velesil, ki so podpisale berolinsko pogodbo in potem šele se bo mogel urediti tudi državnopravni položaj Bosne in Hercegovine. Lahko si je misliti, da bi besede tako visoko stoječe osebe, kakor je sarajevski nadškof, napravile neprijeten utis na nazaj, in da bi se jim polagala večja važnost, nego jo v resnici zaslužijo. Graja je bila izrečena, in pismo je bilo pisano po najvišjem naročilu, da se ublaži in odstrani ta morebitnine prijetni utis, ter da se razprše vse morda nastale sumnje o kakem solastnem postopanju Avstrije v bosenskem vprašanju.

Madžari so pozdravili to svarilo sarajevskemu nadškofu z velikim zadoščenjem, kljub temu, da za kako zadoščenje nimajo najmanjšega povoda. Stadler je bil posvarjen zaradi svoje nepremišljenosti. Predrzo pa je izvajati iz tega, da bi bila obsojena ideja združenja Bosne s Hrvatsko. Ta ideja je naravna in opravičena, in samo ob sebi je umevno, da kadar se uredi narodnopravni položaj okupiranih provincij, se državno-pravnega položaja ne bo moglo in ne bo smelo urediti drugače, kakor v hrvatskem smislu. Madžarski teženj se ne more smatrati resnim; če tudi se v zadnjem času sučejo peštanski žurnalisti in politiki nepostano okoli nezadovoljnih Mohamedancev, — dejstva ne morejo spraviti s svetá, da v Bosni ni niti jednega pristnega Madžara, in da bi tudi najhujša madjarizacijska politika ne opravila prav ničesar. Ob ureditvi državno-pravnega položaja pa se bo moralo ozirati na narod, ki je jeden najvažnejših izmed tistih „gotovih posvetnih faktorjev“, o katerih govori Schiesslovo pismo, in ozirati se bo moralo na historično pravo. In etnografija in zgodovina zahtevata zjedinjenje Bosne s Hrvatsko.

Madžari se sklicujejo zdaj na cesarjevo svarilo, ki ga razlagajo po svoje, ter zahtevajo od Kallaya in bosenskih oblastij, da spremene dosedanje politično smer upravljanja. Očitajo namreč Kallayu, da je Hrvatom prijazen, in da podpira vsaj indirektno njihove težnje. Ne more se reči, da bi Kallay ne bil zaveden in zvest Madžar; to je dokazal ob neštetihih prilikah, a posebno s tem, da je v gospodarskem in trgovinskem oziru izročil Bosno skoro popolnoma madžarskim interesom. Ali kar je nemogoče, tega tudi Kallay ne more storiti; kjer ni Madžarov, tudi madjarizacije ne more biti. Če je uprava Hrvatom prijazna, tedaj je to samo njena naravna dolžnost. Ako bi puskusila resno s kako „spremembo politične smeri“ Hrvatom na škodo, tedaj bi doživela vse drugačen odpor, kakor ga doživlja zdaj od strani Madžarov in njihovih prijateljev.